

Rapport 1^e fase projectgroep jonge kind SWV Helmond-Peelland

Inge Jeurissen, juni - augustus 2023

INHOUD

	pag
Aanleiding	2
Projectgroep jonge kind SWV Helmond-Peelland PO	3
Desktopresearch	4
1) Cijfers/ kengetallen	4
2) Resultaten vanuit eerder onderzoek	9
3) Initiatieven/ projecten die reeds lopen t.a.v. het jonge kind	14
4) Analyse van de recent afgegeven TLV's jonge kind	18
Conclusies en aanbevelingen	25
Conclusies	25
Aanbevelingen	28

Aanleiding

De laatste jaren komen er vanuit de voorschoolse voorzieningen in de regio Helmond steeds meer signalen over jonge kinderen die extra zorg en ondersteuning nodig hebben.

Deze ontwikkeling is terug te zien in de cijfers van het SWV Helmond-Peelland PO. Het totaal aantal vragen voor een plek in het speciaal (basis)onderwijs neemt af. Daarentegen worden voor het jonge kind juist meer aanvragen gedaan. Er zijn dus steeds meer jonge kinderen van 4, 5 of 6 jaar oud die niet kunnen starten of blijven binnen het reguliere onderwijs vanwege zorgen over hun ontwikkeling. Deze trend is zorgelijk en vraagt om preventief ingrijpen.

Het SWV Helmond-Peelland PO heeft de ambitie gesteld dat alle kinderen met gelijke kansen een goede start kunnen maken in het basisonderwijs. Juist jonge kinderen verdienen zo nabij en regulier mogelijk onderwijs. Hiervoor is verbetering nodig van de signalering, verwijzing, ondersteuning en zorg voor kinderen tot 4 jaar. Om deze ambitie te kunnen realiseren, is er binnen het SWV Helmond-Peelland een project jonge kind opgericht. Dit project bestaat uit 2 fases.

De eerste fase van het project heeft als doel om de juiste partners bij het project te betrekken, desktopresearch uit te voeren en nader onderzoek te doen naar de jonge kinderen uit de regio die recent een TLV toegekend hebben gekregen.

Dit geeft input voor de tweede fase van het project, dat als doel heeft om samen te komen tot afspraken en acties om bij het (zeer) jonge kind in een vroeg stadium de best passende zorg en ondersteuning in te kunnen zetten.

Op basis van de resultaten vanuit eerder onderzoek dat is uitgevoerd door de Brainport Regio Eindhoven is door SWV Helmond-Peelland PO de eerste voorlopige hypothese als volgt geformuleerd:

De gesignaleerde groei van het aantal TLV's heeft een directe relatie met de demografische ontwikkelingen binnen deze regio en met name de internationalisering van de doelgroep.

Projectgroep jonge kind SWV Helmond-Peelland SO

De projectgroep jonge kind SWV Helmond-Peelland is geformeerd met de volgende deelnemers:

SWV Helmond-Peelland PO	Erik Wissink, e.wissink@swv-peellandpo.nl
Gemeente Helmond	Leanne Broekman, leanne.broekman@helmond.nl
Gemeente Geldrop-Mierlo	Lobke van Kraay, l.v.kraay@geldrop-mierlo.nl
GGD BZO	Jet Linskens-Vinken, j.vinken@ggdbzo.nl
ORO	Jolijn Vergeldt, jvergeldt@oro.nl
Spring	Lian Bastiaanssen, l.bastiaanssen@spring-kinderopvang.nl
OBSH	Joske Engbers, joskeengbers@obsh.nl
De Berkenschutse	Ingeborg Westerhof-Veerman, ingeborg.westerhof@berkenschutse.nl
GOO	Lieke Tijmensens, lieke.tijmensens@stichtinggoo.nl
Marieke Engbers	mariekeengbers@hotmail.com

Met het merendeel van de betrokken partijen heeft een persoonlijk overleg plaatsgevonden. Hieruit blijkt dat alle instanties een zorgelijke toename zien in het aantal jonge kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte. Er worden in de regio Helmond meer jonge kinderen en gezinnen met complexe hulpvragen gesignaleerd. Hierbij is vaak sprake van een combinatie van problematiek, waarbij met name een ontwikkelingsachterstand, sociaal-emotionele problematiek, complexe gezinssituaties en/of taalproblemen worden genoemd.

Iedereen voelt de urgentie en ambitie om hier iets aan te doen en eerder en preventiever in te grijpen.

De oorzaak van de toename is niet eenduidig en niet duidelijk. Er lijken hierin meerdere factoren een rol te spelen.

De algemene ervaring is dat binnen de reguliere opvang onvoldoende tegemoet kan worden gekomen aan de ondersteuningsbehoeften van een groter wordende groep jonge kinderen. Steeds meer kinderen vragen intensieve begeleiding die binnen de reguliere setting onvoldoende geboden kan worden. De problematiek is breder dan alleen op het gebied van taal. VVE biedt hierin dan ook vaak onvoldoende ondersteuning. Dit leidt er steeds vaker toe dat professionals worden overvraagd.

Er zijn grote zorgen over de (lange) wachtlijsten voor de juiste zorg en ondersteuning, waardoor er een slechte doorstroom is. Juist bij jonge kinderen is het belangrijk dat snel de juiste ondersteuning wordt geboden. Iedereen ondersteunt het belang van kansrijke eerste levensjaren en ziet dit als cruciaal voor een gezonde groei en ontwikkeling later in het leven. Tijdig en passend ingrijpen, vermindert spanningen in gezinnen en bevordert de interactie en ontwikkeling, wat grotere problemen op termijn voorkomt.

Desktopresearch

Deel 1. Cijfers/ kengetallen

➤ Demografische ontwikkelingen binnen Nederland en Helmond

Bronnen:

- [De trends op demografisch gebied: wat verandert er? - Advies in arbeidsmarkt, onderwijs & economie. \(wiseup.nl\)](#)
- [Regionale bevolkingsprognose - PBL Planbureau voor de Leefomgeving](#)

Belangrijkste resultaten (zie ook Figuur 1.1):

- De Nederlandse bevolking blijft de komende jaren groeien, doordat er meer mensen naar Nederland komen en door een stijgende levensduur.

Nederlandse bevolkingsgroei (CBS, 2023):

2024: 18 miljoen inwoners

2034: 19 miljoen inwoners

2070: 20,7 miljoen inwoners.

- De verwachting is dat er een toename komt van arbeidsmigratie.
- Tussen de regio's zijn grote verschillen. De bevolkingsgroei concentreert zich in de Randstad, Noord-Brabant en delen van Gelderland en Overijssel.
- De prognose is dat de bevolking in Helmond tussen 2021 en 2035 zal groeien met 18,9% en tussen 2035 en 2050 zal groeien met 14%. Ook het aantal huishoudens in Helmond zal in deze periode 14% groeien.
- In Helmond wordt tot 2025 een stijging van het aantal basisschoolleerlingen (4- tot 12-jarigen) voorzien. In 2021 was dit aantal 8000. De verwachting is dat dit in 2035 10.000 zal zijn en in 2050 11.000.

Figuur 1.1: verwachte bevolkingscijfers gemeente Helmond

➤ **Percentage aantal inwoners met een migratieachtergrond**

Bron:

- www.allecijfers.nl

Gemeente	% inwoners met een migratieachtergrond (2022)	% v.d. migranten met een Westerse achtergrond (2022)	% v.d. migranten met een niet-Westerse achtergrond (2022)
Nederland	25,2 %	10,8 %	14,4 %
Eindhoven	40,1 %	16,3 %	23,8 %
Helmond	29,5 %	15,2 %	14,3 %
Geldrop - Mierlo	19 %	10 %	9 %
Nuenen/Gerwen/Nederwetten	14,2%	9,2 %	5 %
Bakel	14,2 %	12,1 %	2,1 %
Heeze	12,4 %	8,1 %	4,3 %
Gemert	12,4 %	7,2 %	5,2 %
Asten	11,8 %	7,8 %	4 %
Someren	10,8 %	7,5 %	3,3 %
Deurne	10,5 %	6,3 %	4,2 %
Laarbeek	9,7 %	6,6 %	3,1 %
Boekel	9 %	6,3 %	2,7 %

Met het begrip migratieachtergrond wordt verwezen naar mensen van wie ten minste één van de ouders in het buitenland is geboren, ongeacht hun eigen geboorteplaats.

➤ **Opleidingsniveau**

Bron:

- www.allecijfers.nl

Gemeente	% van de inwoners van 15 tot 75 jaar met een laag opleidingsniveau (2021)	% van de inwoners van 15 tot 75 jaar met een middelbaar opleidingsniveau (2021)	% van de inwoners van 15 tot 75 jaar met een hoog opleidingsniveau (2021)
Nederland	26,8 %	41,5 %	31,7 %
Eindhoven	24,2 %	34,5 %	41,2 %
Helmond	34,2 %	41,3 %	24,5 %
Bakel	32 %	46 %	22 %
Gemert	30,6 %	43,6 %	25,8 %
Laarbeek	30 %	45,3 %	24,7 %
Boekel	30 %	50,2 %	19,8 %
Deurne	29,6 %	46,5 %	23,9 %
Someren	29 %	43,2 %	27,7 %
Asten	28,1 %	45,9 %	26 %
Geldrop - Mierlo	27 %	41,8 %	31,2 %
Heeze	22,1 %	38,4 %	39,5 %
Nuenen/Gerwen/Nederwetten	21,2%	36,6 %	42,2 %

Definitie van de verschillende opleidingsniveaus:

- Laag onderwijs: onderwijs op het niveau van basisonderwijs, VMBO, de eerste 3 leerjaren van HAVO of VWO en de entreeopleiding, de voormalige assistentenopleiding (MBO1) of het praktijkonderwijs.

- Middelbaar onderwijs: de bovenbouw van HAVO of VWO, de basisberoepsopleiding (MBO2), de vakopleiding (MBO3) en de middenkader- en specialistenopleidingen (MBO4).
- Hoog onderwijs: onderwijs op het niveau van HBO of WO.

➤ **Laaggeletterdheid in Helmond e. o.**

Bronnen:

- [1 op de 9 ouders met minderjarige kinderen is laaggeletterd | Stichting Lezen en Schrijven](#)
- [Cubiss Ken uw Doelgroep - Onvoldoende basisvaardigheden HELMOND def.pdf](#)
- [Geletterdheidsinzicht dashboard - Home](#)
- [Helmond: minder laaggeletterde inwoners, betere basisvaardigheden - Ditishelmond.nl](#)
- [Taalhuis Helmond pakt laaggeletterdheid aan \(bedrijventerreinenhelmond.nl\)](#)
- [Doorbreken laaggeletterdheid start in het gezin - Gemert-bakel24](#)

Belangrijkste resultaten:

- In Nederland is 1 op de 9 ouders met minderjarige kinderen laaggeletterd.
- Er zijn in Nederland 2,5 miljoen laaggeletterden. Dat aantal groeit nog steeds.
- In de gemeenten Helmond, Laarbeek en Gemert-Bakel is ongeveer 17% van de volwassenen laaggeletterd, waar dit percentage voor heel Nederland 12% is.
- Ter vergelijking, in de gemeente Eindhoven ligt dit percentage duidelijk lager en is 7 % van de volwassenen laaggeletterd.
- Kinderen van laaggeletterde ouders hebben 3x zo veel kans om op te groeien tot een laaggeletterde volwassene: de overdracht van laaggeletterdheid van ouder op kind is hoog.
- Onderzoek toont aan dat het taalgebruik van ouders de meest bepalende factor is voor de taalontwikkeling van jonge kinderen. Dit leidt tot een vicieuze cirkel.
- Kinderen van laaggeletterde ouders starten vaker met een taalachterstand op de basisschool. Deze achterstand is al op 2-jarige leeftijd aanwezig.
- Volwassenen met laaggeletterdheid hebben moeite met basisvaardigheden, zoals lezen, schrijven, spreken, rekenen en digitaal vaardig zijn.
- Moeite hebben met basisvaardigheden heeft grote gevolgen. Het maakt mensen kwetsbaar: minder zelfredzaam, minder sociaal actief en minder gezond dan mensen die hier géén moeite mee hebben.
- Laaggeletterdheid komt in alle lagen van de samenleving voor: bij jonge en oudere mensen, bij zowel mensen die in Nederland zijn geboren als mensen met een migratie-achtergrond.
- Onderzoek toont aan dat scholing in basisvaardigheden niet alleen taalvaardiger maakt, maar ook gelukkiger, zelfredzamer, sociaal actiever en gezonder.
- Anderstaligen hebben moeite met het Nederlands leren, maar van de laaggeletterde mensen is 2/3 autochtoon, dus afkomstig uit Nederland met Nederlands als moedertaal.
- In Helmond is er veel sprake van laaggeletterdheid onder inwoners met Nederlands als eerste taal (NT1). Deze groep bestaat uit ongeveer 8.300 inwoners. Juist deze groep is moeilijk te bereiken, mede doordat dit onderwerp vaak nog lastig bespreekbaar is.

Gemeente	% alle laaggeletterden van de 16 t/m 65-jarigen (Bron: geletterdheid in zicht, Doelgroepenanalyse Laaggeletterdheid 2019)
Nederland	12 %
Eindhoven	7 %
Helmond	17 %
Laarbeek	17 %
Gemert / Bakel	17 %

Boekel	13 %
Geldrop-Mierlo	12 %
Deurne	12 %
Asten	12 %
Someren	12 %
Nuenen/Gerwen/Nederwetten	12 %
Heeze-Leende	7 %

➤ **Verwachte onderwijsachterstanden in 2021**

Bron:

- [Verwachte onderwijsachterstanden \(cbs.nl\)](https://www.cbs.nl)

Om te bepalen welke kinderen een verhoogd risico op een onderwijsachterstand hebben, wordt gebruik gemaakt van een model. Hierin worden omgevingskenmerken gebruikt die volgens het onderzoek van het CBS het risico van een kind op een onderwijsachterstand voorspellen.

De omgevingskenmerken die hierin worden meegenomen, zijn:

- Opleidingsniveau van de ouders
- Herkomst
- Verblijfsduur van de moeder in Nederland
- Wel of niet in de schuldsanering
- Het gemiddelde opleidingsniveau van de moeders op school.

Voor de verdeling van de OAB middelen (onderwijsachterstandenbeleid) hanteert het CBS de regel dat ieder jaar 15% van alle peuters worden aangemerkt als kinderen met een verhoogd risico op onderwijsachterstanden. De overheid stelt voor deze 15 % extra financiering beschikbaar.

Gemeente	Aantal kinderen	% totaal aantal kinderen met het hoogste risico op een onderwijsachterstand	Peuters 2,5 – 4 jaar	Basisschool-leerlingen
Nederland		15 %		
Eindhoven		17 %		
Helmond	8835	21 %	21%	21 %
Gemert	1685	15 %	14 %	15 %
Geldrop-Mierlo	3635	13 %	13%	13 %
Deurne	2955	10 %	13 %	10 %
Asten	1415	10 %	9 %	11 %
Someren	1760	9 %	10 %	9 %
Boekel	1005	8 %	10%	8 %
Heeze	830	8 %	7 %	8 %
Laarbeek	1980	8 %	8 %	9 %
Nuenen/Gerwen/Nederwetten	2250	6 %	3 %	6 %
Bakel	580	5 %	?	5 %

➤ **Sociaal economische status**

Bron:

- [Statusscore per wijk en buurt o.b.v. welvaart, opleidingsniveau en arbeid \(cbs.nl\)](https://www.cbs.nl)

De sociaaleconomische status (SES) staat voor de positie van mensen in Nederland op de maatschappelijke ladder. Deze positie wordt bepaald door de combinatie van de volgende factoren:

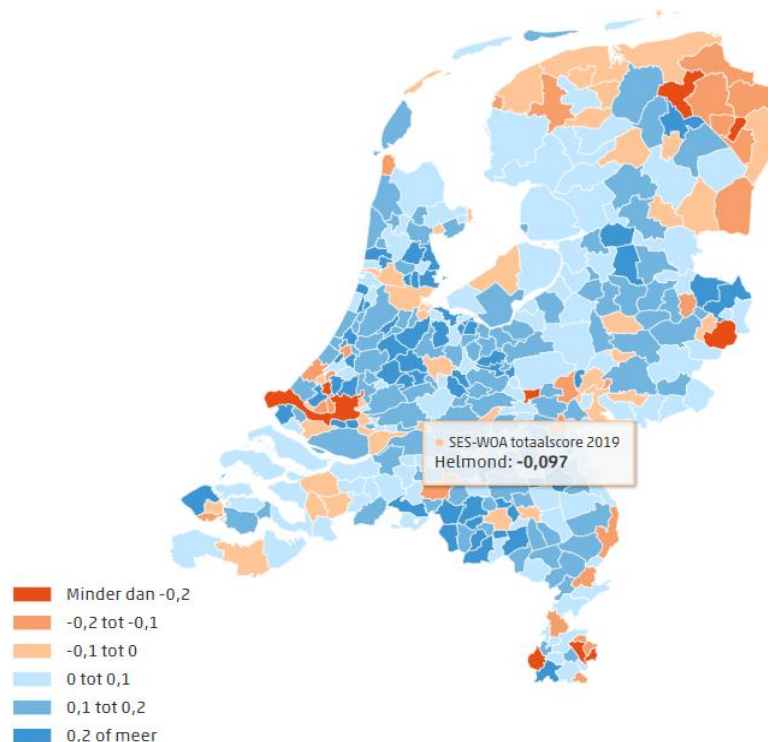
- materiële omstandigheden
- vaardigheden, capaciteiten en kennis

- het sociale netwerk en de status en macht van mensen in dat netwerk.

Bij een hogere score zijn de inwoners welvarender en/of hoger opgeleid en/of langduriger aan het werk. Er zijn in Nederland grote verschillen in gezondheid tussen mensen met een hoge en mensen met een lage SES. Hoogopgeleiden leven gemiddeld ruim zes jaar langer dan laagopgeleiden. De minder goede gezondheid van mensen met een lage SES wordt deels veroorzaakt door hun leefstijl en leefomgeving. Een slechtere gezondheid kan echter ook de oorzaak zijn van een lagere SES, bijvoorbeeld doordat de gezondheid het volgen van een opleiding of deelname aan het arbeidsproces in de weg staat.

Gemeente	SES-WOA score op basis van welvaart, opleidingsniveau en arbeidsmarktaandeel (2019)	
Helmond	-0,097	-0,1 - 0
Geldrop - Mierlo	0,064	0 – 0,1
Gemert -Bakel	0,086	0 – 0,1
Deurne	0,086	0 – 0,1
Asten	0,102	0,1 – 0,2
Laarbeek	0,118	0,1 – 0,2
Someren	0,133	0,1 – 0,2
Boekel	0,208	0,2 of meer
Nuenen/Gerwen/Nederwetten	0,242	0,2 of meer
Heeze-Leende	0,259	0,2 of meer

SES-WOA-score¹⁾ per gemeente, 2019

¹⁾ sociaaleconomische statusscore o.b.v. welvaart, opleidingsniveau en arbeidsmarktaandeel

Deel 2. Resultaten vanuit eerder onderzoek

➤ Effecten van voor- en vroegschoolse educatie (VVE)

Bronnen:

- [Effecten voor- en vroegschoolse educatie \(kohnstamminstituut.nl\)](https://www.kohnstamm.nl/onderzoek/Effecten-voor-en-vroegschoolse-educatie)
- Leseman, P., Veen, A. (red.) (2022). *Het pre-COOL cohort tot en met groep 8*. Ontwikkeling van kinderen en relatie met kwaliteit in de voor- en vroegschoolse periode. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

Belangrijkste resultaten:

- Om onderwijsachterstanden te bestrijden, is het vooral belangrijk om er vroeg bij te zijn.
- Voor- en vroegschoolse educatie helpt, mits de kwaliteit goed is.
- Achterstanden van leerlingen in het basisonderwijs kunnen door goede voor- en vroegschoolse educatie worden teruggedrongen. De kwaliteit speelt hierin een belangrijke rol.
- Voor- en vroegschoolse educatie is effectiever voor kinderen met een andere thuistaal en/of migratieachtergrond dan voor kinderen met een laag opgeleide moeder. Deze kinderen blijven in het onderzoek opvallend achter en lijken het minst van vve te profiteren.
- De doelgroep met een lager opgeleide moeder heeft extra baat bij een goede kwaliteit van het aanbod aan taal, rekenen en spel in de vroegschoolse periode.
- In het algemeen is er geen sprake van een doorgaande lijn in de aangeboden educatieve kwaliteit van voor- naar vroegschoolse.
- In de kleutergroepen is de educatieve kwaliteit vaak lager dan in voorschoolse instellingen met een vve-programma. Scholen werken vaak niet met een erkend vve-programma.
- Aanbevolen wordt om te zorgen voor een hogere (educatieve) kwaliteit in kinderopvang en met name kleutergroepen en voor een betere afstemming tussen beide sectoren.
- Er zijn zorgen over het bereik. Het is belangrijk om deelname van doelgroepkinderen aan voorschoolse voorzieningen te blijven bevorderen en het bereik in kaart te brengen.

➤ Onderzoek “een doorgaande lijn in arrangeren”

Bron:

- *Een doorgaande lijn in arrangeren*
Mei 2017 – mei 2018, BCO, onderzoek in opdracht van SWV Helmond-Peelland PO en samenwerkende gemeenten naar de toename van het aantal leerlingen dat instroomt in het speciaal (basis)onderwijs in onze regio.

Belangrijkste resultaten:

- In deze regio groeit een grote groep kinderen van 0 tot 3 jaar op met bredere problematiek en complexere ondersteuningsbehoeften. Deze jonge kinderen zijn niet tijdig in beeld en signalen worden te laat (h)erkend.
- Deze jonge kinderen hebben ondersteuningsvragen op het gebied van taal en gedrag, vaak gekoppeld aan een complexe thuissituatie.
- Voor deze kinderen is er, gezien hun ondersteuningsvraag, vaak geen of onvoldoende passend arrangement wat er regelmatig toe leidt dat zij op latere leeftijd worden aangemeld op het speciaal (basis)onderwijs.
- Jonge kinderen en hun ondersteuningsbehoeften zijn vaak niet tijdig in beeld, omdat
 - ouders zich niet bewust zijn van een achterstand in de ontwikkeling van hun kind
 - ouders niet willen handelen voor het kind naar school gaat
 - er onduidelijkheden of haperingen zijn in de regievoering richting onderzoek en/of

-er onvoldoende deskundigheid bij de pedagogisch medewerkers is voor het nauwkeurig signaleren en beschrijven van ondersteuningsbehoeften.

- Er ontbreekt een passend aanbod voor jonge kinderen met complexe ondersteuningsvragen.
- Er zijn te lange wachttijden voor beschikbaar aanbod.
- Het advies is om in deze regio bij het (zeer) jonge kind al in een vroeg stadium de nodige zorg en ondersteuning in te zetten.

➤ **Data-onderzoek Brainport regio**

Bron:

- *Onderzoek naar de groei van Speciaal Onderwijs in de Brainport regio*
April – mei 2022, The Next School, in opdracht van 5 SWV-en in Eindhoven, Helmond en De Kempen

Brainport Eindhoven bestaat uit de volgende 21 gemeenten: Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen- Gerwen en Nederwetten, Oirschot, Reusel-De Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven en Waalre.

Belangrijkste resultaten:

- Het SO in Brainport Eindhoven is circa 1,5 keer zo hard gegroeid is als landelijk. Met name in Cluster 3 wordt een stijging gezien.
- Binnen het SO neemt het aandeel met bekostigingscategorie midden sneller toe; het relatief goedkope SBO groeit in Brainport Eindhoven juist minder snel dan landelijk.
- De groei van het SO komt vooral door groei van leerlingen met een niet Nederlandse achtergrond (83 %). Met name de groep “overig niet westers” is fors gegroeid. Deze groep groeit in Brainport Eindhoven harder dan landelijk en deze kinderen gaan relatief vaak naar het SO.
- De groei van het SO lijkt niet te liggen aan meer instroom, maar aan een steeds jongere instroom en daarmee een langere verblijfsduur in het SO. Kinderen stromen op steeds jongere leeftijd in in het SO.
- Van oudsher is de groep moeilijk opvoedbare kinderen opvallend groot in Brainport Eindhoven. Recent is er juist een sterke groei waarneembaar van moeilijk lerende kinderen.
- Tegelijkertijd met de groei in het SO zien we een krimp in jeugdhulp, zeker bij migranten.

Er zijn suggesties gedaan voor vervolgonderzoek en er is een regiegroep ingericht om regio breed dit groeiende probleem het hoofd te gaan bieden.

➤ **Bereik VE in Nederland**

Bron:

- [handreiking-bereik-ve-goab.pdf](#)

Belangrijkste resultaten:

- Er waren in 2021 ongeveer 58.000 peuters tussen de 2,5 en 4 jaar oud die op grond van een lokale doelgroep definitie geïndiceerd waren voor ve. Dit was 22% van alle peuters in de leeftijd van 2,5 tot 4 jaar oud.
- Het bereik in Nederland is gemiddeld 83%. Van de 58.000 ve-peuters in de leeftijd 2,5-4 jaar gaan er dus naar schatting 48.000 ve-peuters naar een ve-locatie toe.
- Dit is de afgelopen jaren een vrij stabiel cijfer volgens de Onderwijsinspectie.

- Voor de verdeling van de OAB middelen hanteert het CBS de rekenregel dat elk jaar 15% van alle peuters worden aangemerkt als kinderen met een verhoogd risico op onderwijsachterstanden.
- Gemeenten staat het vrij een eigen, verruimde doelgroep definitie te hanteren.
- Uit een recent onderzoek van de Onderwijsinspectie blijkt dat er aanzienlijke variatie is tussen gemeenten voor wat betreft bereik van doelgroepkinderen (zie Figuur 1.2).
- Eén op de vijf geïndiceerde kinderen gaat niet naar de VE; het is een taak voor de gemeenten om dit cijfer naar beneden te brengen.

Tabel 1 Aantal gemeenten dat een bepaald percentage doelgroepkinderen bereikt, 2021

Bereikpercentage	% gemeenten	Aantal gemeenten
minder dan 50%	7,2%	19
50-64%	8,8%	23
65-79%	20,9%	55
80-94%	31,2%	82
95% of meer	31,9%	84
Totalen	100,0%	263

Figuur 1.2 Actuele cijfers bereik VE in Nederland

➤ Bereik VE in Helmond

Bron:

- VVE monitor 2021-2022, uitgevoerd d.d. maart 2023
Juni 2022 – maart 2023, BCO in opdracht van de gemeente Helmond

Belangrijkste resultaten

- Er zijn in Helmond wederom veel meer vve-indicaties afgegeven dan voorgaande jaren: de doelgroep groeit van 28 % (2020-2021) naar 38%. In 2016-2017 was het percentage 17%.
- De doelgroep is meer verspreid over de gemeente.
- Het bereik van VVE is dit jaar weer afgenomen, van 67% naar 36%. In 2016-2017 was het bereik 94%.
- Het aantal kinderen waarvan niet bekend is of ze worden bereikt is sterk gestegen naar 58%.
- De redenen voor non-bereik zijn niet volledig bekend.
- De basisscholen geven aan dat er sprake is van onder indicatie: ze signaleren ongeveer 50 kleuters die geïndiceerd hadden moeten zijn.
- De zorgvragen en de complexiteit van de problematieken neemt toe.
- Voor een aantal peuters is VVE onvoldoende voor een optimale ontwikkeling. Zij hebben zwaardere ondersteuningsbehoeften. De extra ondersteuningsbehoeften zijn bij de meerderheid van de kinderen complex en betreffen een combinatie van taal, gedrag, en thuissituatie.
- Het aantal kinderen op de voor- en vroegscholen voor wie extra ondersteuning nodig is, is fors gestegen (van 40-55 % naar 44-91 %).

- Professionals hebben behoefte aan meer expertise op het gebied van kinderen met extra ondersteuningsvragen, communicatie met ouders en het goed inzetten van een ontwikkelingsvolgsysteem.
- Het stimuleren van de ouderbetrokkenheid bij de ontwikkeling van hun kind is gedaald, evenals de ouderbetrokkenheid zelf.

➤ **Onderwijskansennota Helmond**

Bron:

- *Kansen voor elk kind, kader voor de onderwijskansennota Helmond 2024-2027*
Gemeente Helmond, concept juni 2023

Belangrijkste resultaten:

- Er is in Helmond een toename van (complexe) ondersteuningsbehoeften van kinderen op jonge leeftijd. Dit vraagt om een preventief jeugdbeleid.
- In Helmond valt 1 op de 5 kinderen (21 %) in de hoogste risicocategorie voor onderwijsachterstanden (percentage in Nederland = 15%).
- Het gaat om 275 peuters en 1560 basisschoolleerlingen (Bron: CBS Dashboard onderwijskansen).
- De doelgroep/ instroom van kinderen verandert:
 - Toename van kinderen die de Nederlandse taal niet (voldoende) beheersen
 - Toename van kinderen die geïndiceerd worden op basis van achterstand in sociaal-emotionele ontwikkeling.
- Er is een toename van het aantal VVE-indicaties in Helmond.
- Er is een afname van het bereik van VVE.
- Educatief partnerschap met ouders is bij alle partners een aandachtspunt, maar blijft een zoektocht.

➤ **Investeren in kinderen van 0-12 jaar, bevindingen uit de wetenschap**

Bron:

[190326 Wat we weten.pdf \(pactvoorkindcentra.nl\)](#)

Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat de volgende aannames, waarmee bij de ontwikkeling van kindcentra 0-12 wordt gewerkt, kloppen:

1. Kansengelijkheid groeit door een goed en op elkaar aangesloten systeem voor opvang en educatie

Vroege toegang tot voorschoolse opvang en educatie kan bijdragen aan het vergroten van kansen voor kinderen.

2. Vroeg investeren in kinderen loont

Onderzoek toont aan dat vroege interventies zichzelf (meer dan) terugverdienen op de langere termijn, met name door de positieve effecten op achterstandskinderen.

3. Deelname aan voorschoolse voorzieningen heeft positieve effecten op de ontwikkeling

Deelname aan voorschoolse voorzieningen is gunstig voor de ontwikkeling, vooral voor kinderen met het risico op een achterstand. De effecten zijn afhankelijk van de duur van het programma (zowel startleeftijd als intensiteit) en de achtergrond van kinderen. De effecten zijn het sterkst voor kinderen in maatschappelijke achterstandssituaties.

4. De kwaliteit van het voorschoolse aanbod maakt het verschil

Kwaliteitsvolle interacties, een rijk, gevarieerd aanbod en het werken met een VVE-programma dragen bij aan positieve kinduitkomsten. De positieve effecten zijn het sterkst voor kinderen uit achterstandsituaties. Een belangrijk aandachtspunt voor de Nederlandse situatie is de kwaliteit van het aanbod. Deze kwaliteit blijkt in voorschoolse voorzieningen beter te zijn dan in kleutergroepen.

5. Kinderen halen achterstanden in bij vroege interventies

Kinderen kunnen een groot deel van hun beginachterstand inhalen wanneer zij deelnemen aan voorschoolse opvang en educatie van hoge kwaliteit. Een belangrijk aandachtspunt is de transitie naar de basisschool en de mate waarin er sprake is van een doorgaande ontwikkelings- en leerlijn.

6. Een breed en gevarieerd hele-dag aanbod versterkt de ontwikkelingskansen en sociale competenties van kinderen

Er is internationaal bewijs dat een gevarieerd hele-dag aanbod kan bijdragen aan ontwikkelingskansen van kinderen, vooral voor achterstandskinderen. Belangrijke aandachtspunten zijn de toegankelijkheid en de kwaliteit van het aanbod in de breedste zin.

7. Vroeger erbij en eerder erbij helpt

Er is internationaal bewijs voor de effectiviteit van preventieprogramma's gericht op het voorkomen van (escalatie van) problemen in de opvoedingssituatie en in het gedrag en de ontwikkeling van kinderen. Hierbij is het vooral van belang om aandacht te hebben voor beschermende factoren, zowel in het individuele kind/gezin als in de bredere omgeving. Kinderopvang en (integrale) kindcentra 0-12 kunnen een belangrijke rol spelen in de vroegsignalering, het bieden van laagdrempelige ondersteuning én het versterken van beschermende factoren voor kinderen.

8. Interprofessionele samenwerking en continue professionalisering op de werkvloer zijn een sleutel voor kwaliteit

Kinderen zijn gebaat bij continuïteit in het pedagogisch aanbod. Een integraal aanbod aan kinderen en gezinnen, waarin de schotten tussen kinderopvang en schoolse voorzieningen zijn verdwenen, draagt hieraan bij. Dit vraagt om goede interprofessionele samenwerking. Onderzoek wijst uit dat aandacht voor continue professionalisering van de medewerkers een belangrijke ondersteunende rol kan vervullen en bijdraagt aan hogere kwaliteit van het pedagogisch aanbod.

9. Samenwerking tussen kinderopvang, onderwijs en zorg bevordert inclusie

Internationaal en Nederlands onderzoek laat zien dat vooral integrale of netwerksamenwerking leidt tot hogere tevredenheid en betere uitkomsten voor kinderen, ouders en professionals.

Deel 3. Initiatieven/ projecten die reeds lopen t.a.v. het jonge kind

➤ Regionale initiatieven/ projecten

1). Kansrijke start Helmond

Bron:

- [‘Samen voor één doel: optimale kansen voor iedere pasgeborene’ | Praktijkverhalen | Kansrijke Start \(kansrijkestartnl.nl\)](#)
- [Kansrijke start Helmond - GGD Brabant-Zuidoost \(ggdbzo.nl\)](#)

Kansrijke start is een landelijk actieprogramma om de eerste 1000 dagen van een kind optimaal te laten verlopen, voor een optimale kans op een goede toekomst.

De Coalitie Kansrijke Start Helmond is een samenwerking tussen de geboortezorg, de GGD, de gemeente, Sociale Teams Helmond en schulddienstverlening. Het heeft o.a. als doel om zorgpaden uit te werken en ondersteuning/ voorlichting te bieden voor, tijdens en na de zwangerschap.

2). Helmondse Educatieve Agenda

Bron:

- [Helmondse Educatieve Agenda](#), Helmond, 5 maart 2020

Een initiatief van Gemeente Helmond, kinderopvangorganisaties en onderwijsinstellingen om de kansen van jeugdigen te versterken en hen optimaal voor te bereiden op de (toekomstige) samenleving.

3). Leesoffensief Helmond

Bron:

- [Leesoffensief Helmond is van start \(bibliotheekhelmondpeel.nl\)](#)

Een samenwerking tussen Bibliotheek Helmond-Peel, gemeente Helmond, BCO onderwijsadvies, kinderopvang en scholen om in te zetten op brede leesontwikkeling. Het hoofddoel is dat alle kinderen met een goede woordenschat aan het primair onderwijs kunnen beginnen, dat de leesvaardigheid en leesmotivatie van scholieren aantoonbaar vergroot wordt en dat alle jongeren geletterd het middelbaar onderwijs verlaten.

4.) Routekaart Gemeente Helmond, signaleren van zorg bij jonge kinderen

Bron:

- [Routekaart Gemeente Helmond | SWV Peelland - PO \(swv-peelland.nl\)](#)

Een routekaart voor hulp en ondersteuning aan het jonge kind, bedoeld voor medewerkers in de kinderopvang en het basisonderwijs.

Deze routekaart is ontwikkeld door gemeente Helmond, GGD en SWV Helmond-Peelland PO t.b.v. het signaleren van zorg voorschools (0-4 jaar) en vroegschool (4-7 jaar).

5.) Zorgstructuur 0-4, Gemeente Geldrop-Mierlo

Bron:

- [Zorgstructuur 0-4 Gemeente Geldrop-Mierlo | Geldrop Mierlo](#)

Gemeente Geldrop-Mierlo heeft, in samenwerking met lokale kinderopvangorganisaties, de JGZ, SWV Helmond-Peelland PO, Ouderwijzer, het CMD en Kluppluz de zorgroute 0-4 ontwikkeld.

Deze zorgroute biedt medewerkers binnen de voorschoolse voorzieningen stapsgewijs aanwijzingen voor het vaststellen en omgaan met de verschillende ondersteuningsvragen van de kinderen.

6). Traject passende kinderopvang

Bron:

- Informerende memo, Gemeente Helmond, juli 2023

De gemeente Helmond heeft van enkele kinderopvangorganisaties in Helmond signalen ontvangen dat er steeds meer kinderen zijn met aanvullende zorg- en ondersteuningsbehoeften, waar alleen VVE niet aan kan voldoen. De druk op het personeel neemt toe, de pedagogisch medewerkers voelen zich niet altijd opgeleid voor het type werk dat ze moeten doen en de kwaliteit op sommige groepen staat onder druk. Dergelijke signalen klinken ook vanuit het Samenwerkingsverband Helmond-Peelland PO en Speciaal Onderwijs. Zij constateren een grote instroom van kleuters met ondersteuningsbehoeften en instroom in het speciaal onderwijs.

Hierop heeft de gemeente Helmond het Traject passende kinderopvang gestart.

Er is een werkgroep gevormd met een vijftal VE-aanbieders. Met deze organisaties worden de komende periode de volgende interventies ingezet, om te onderzoeken welke interventies positief effect hebben:

- 1) Inzet tolkentelefoon
- 2) Huisbezoeken
- 3) Professionalisering/ scholing van pedagogisch medewerkers op het gebied van NT2 (Start najaar 2023, BCO gaat samen met hogeschool De Kempel een training ontwikkelen).

Daarnaast is voor de langere termijn aan het adviesbureau Innovatienul13 gevraagd om het probleem nader te onderzoeken en goed in beeld te krijgen hoe passende kinderopvang en de ondersteuningsstructuur in de voorschoolse periode er structureel uit moet komen te zien in de gemeente Helmond.

7). Taal innovatieteam

Bron:

- Bericht SWV Helmond-Peelland, d.d. juli 2023

Komend schooljaar starten onder leiding van het Samenwerkingsverband Helmond-Peelland vier innovatieteams die zich bezig zullen houden met vraagstukken rondom taal die spelen in deze regio. De vier thema's waar de innovatieteams zich over zullen buigen zijn:

- Het inrichten van passende arrangementen binnen onderwijs en zorg met een gericht aanbod voor taalontwikkeling.
- Het meer en slimmer delen van kennis en expertise op het gebied van tweede taalontwikkeling en nieuwkomersonderwijs.
- Het beter zicht krijgen op verschillen tussen een taalontwikkelingsstoornis en een blootstellingsachterstand in het Nederlands door expertise op te doen en uit te wisselen.
- Overzicht krijgen over de verschillende aanbieders van zorg en ondersteuning op het gebied van taalontwikkeling en hiaten in kaart brengen.

8). Stichting GOO: Versmelting van onderwijs en opvang en Expertisecentrum

Bronnen:

- [Opvang en onderwijs onder één dak | GOO Opvang en Onderwijs | Stichting Goo](#)

- [Alle GOO-locaties profiteren van het specialisme van het expertisecentrum | GOO Opvang en Onderwijs | Stichting Goo](#)

GOO Opvang en Onderwijs biedt kinderopvang en basisonderwijs in de gemeenten Boekel, Gemert-Bakel en Laarbeek. Onderwijs en opvang zijn binnen GOO versmolten, wat leidt tot een doorlopende leerlijn van alle kinderen van 0 tot 13 jaar. Er is een nauwe samenwerking met de gemeente.

GOO heeft een Expertisecentrum, waar gespecialiseerde opvang, gespecialiseerd onderwijs en gespecialiseerde begeleiding worden geboden.

De contactpersonen van Team Begeleiding van het Expertisecentrum zijn betrokken bij de zorg en ondersteuningsvragen van elk kindcentrum. De experts zijn gericht op een preventieve, ondersteunende en begeleidende functie voor de reguliere kindcentra binnen de stichting.

De ervaringen vanuit GOO zijn erg positief. Ze ervaren dat kinderen eerder in beeld zijn en er sprake is van een betere afstemming tussen de voorschoolse en vroegschoolse voorzieningen. Waar nodig kan zorg en onderwijs thuisnabij geboden worden.

Ook merken ze dat meer kinderen beter de overstap kunnen maken van de opvang naar het onderwijs en dat minder kinderen instromen in het SBO of SO.

➤ Landelijke initiatieven/ projecten

1). Programma ontwikkeling jonge kind

Bron:

- [Kamerbrief: Programma Ontwikkeling jonge kind | GOAB](#)
Juli 2023, minister Robbert Dijkgraaf

Het programma Ontwikkeling jonge kind sluit aan bij de ambitie van de politiek om leerachterstanden te voorkomen door middel van voor- en vroegschoolse educatie (VVE), het versterken van de kwaliteit, en door de relatie tussen opvang en onderwijs te versterken. Het doel van het programma Ontwikkeling jonge kind is om de kansengelijkheid van kinderen te vergroten. Het richt zich op de voorschoolse periode en de overgang naar en start in het basisonderwijs.

Voor beide periodes zijn op basis van input uit het veld, wetenschappelijke inzichten en recent uitgebrachte rapporten aandachtspunten opgesteld. Hierbij zijn passende interventies geïnventariseerd, samengevat in vier programmalijnen:

1. Ontwikkeling van het kind stimuleren in het gezin
2. Meer kinderen die daar baat bij hebben gebruik laten maken van ve
3. Gezamenlijke training en coaching voor pedagogisch medewerkers ve en leerkrachten groep 1, 2 en 3
4. Groep 1 en 2 versterken met een onderwijsassistent of pedagogisch medewerker naast de bevoegde leerkracht.

2). Belang van OAB aanbod voor 0-2 jarigen

Bronnen:

- [Inspiratieboek baby's en dreumesen in het GOAB | GOAB](#)
- [0- tot 2-jarigen | GOAB](#)

Het ve-aanbod geldt voor kinderen vanaf 2 of 2,5 jarige leeftijd. Onderzoek wijst echter uit dat juist de eerste duizend dagen van een kind cruciaal zijn voor de verdere ontwikkeling gedurende het leven. Door zo vroeg mogelijk, liefst tijdens of al voor deze eerste duizend dagen, ondersteuning te bieden bij beginnende achterstanden kan worden voorkomen dat er op latere leeftijd zwaardere begeleiding nodig is. Dit maakt dat ook aandacht voor de 0-2 jarigen vanuit het onderwijs-achterstandenbeleid relevant is.

Sterke ouders en een sterke omgeving vergroten de kansen van kinderen. Vroeg signaleren waar deze sterke omgeving mist en waar ouders kwetsbaar zijn, is daarom essentieel.

3). Extra ondersteuning voor (vve) peuters, voorbeelden uit de praktijk (GOAB)

Bron:

- [Overzicht zorgpeuters in de kinderopvang \(goab.eu\)](https://goab.eu)

Voor een goede ontwikkeling van peuters kan aanvullende ondersteuning nodig zijn, bovenop het reguliere aanbod van dagopvang of voorschoolse educatie. Bijvoorbeeld als er sprake is van problematiek die de peuter belemmert in de ontwikkeling en waarbij een vve-programma (alleen) niet passend is, zoals bij gedragsproblemen en/of een ontwikkelingsachterstand. Er worden verschillende voorbeelden genoemd van goede aanvullende ondersteuning, gericht op het kind zelf, het systeem of de pedagogisch medewerker.

4). Advies Onderwijsraad over een doorgaande lijn tussen voorzieningen voor het jonge kind en onderwijs

Bron:

- [Denk mee over voorzieningen voor het jonge kind | Nieuwsbericht | Onderwijsraad](#)

De Onderwijsraad werkt op verzoek van de Tweede Kamer aan een advies over een doorgaande lijn tussen voorzieningen voor het jonge kind en onderwijs, die bijdraagt aan gelijke onderwijskansen. Het advies verschijnt naar verwachting in het vierde kwartaal van 2023.

5). Alert4You

Bron:

- [Alert4You: samenwerken én professionaliseren | Nederlands Jeugdinstituut \(nji.nl\)](#)

Alert4You heeft als doel om de samenwerking tussen jeugdhulpprofessionals en pedagogisch medewerkers te versterken. Professionals uit de jeugdhulp helpen pedagogisch medewerkers in de kinderopvang bij het herkennen en signaleren van kinderen die extra ondersteuning nodig hebben.

6). PACT voor kindcentra

Bron:

- [Home - PACT voor Kindcentra](#)

PACT voor Kindcentra staat voor een ontwikkelomgeving voor kinderen van 0-12 jaar, met de kernwaarden inclusief, integraal en interprofessioneel.

Deel 4. Analyse van de afgegeven TLV's jonge kind

Bronnen:

- Kengetallen SWV Helmond-Peelland PO (zie Figuur 1.3)
- LDOS: analyse van de afgegeven TLV's in de periode van 1 mei t/m 28 juni 2023

Aangevraagde TLV's in de periode van 1 mei 2020 tot en met 30 april 2021		Aangevraagde TLV's in de periode van 1 mei 2021 tot en met 30 april 2022		Aangevraagde TLV's in de periode van 1 mei 2022 tot en met 30 april 2023	
Leeftijd op 30 april 2021	Aantal	Leeftijd op 30 april 2022	Aantal	Leeftijd op 30 april 2023	Aantal
4	5	4	4	4	12
5	20	5	16	5	43
6	26	6	47	6	50
7	35	7	24	7	43
8	32	8	31	8	35
9	45	9	42	9	36
10	40	10	44	10	36
11	38	11	33	11	38
12	12	12	29	12	27
13	11	13	15	13	8
	264		285		328
4,5 en 6 jarigen		4,5 en 6 jarigen		4,5 en 6 jarigen	
Jongens	36	Jongens	51	Jongens	77
Meisjes	15	Meisjes	16	Meisjes	28
	51		67		105

4, 5 en 6 jarigen woonplaats		4, 5 en 6 jarigen woonplaats		4, 5 en 6 jarigen woonplaats	
Aarle Rixtel	2	Aarle Rixtel		Aarle Rixtel	
Asten	1	Asten	2	Asten	4
Bakel	1	Bakel	2	Bakel	1
Beek en Donk	2	Beek en Donk		Beek en Donk	3
Boekel	3	Boekel	2	Boekel	1
Deurne	2	Deurne	5	Deurne	11
Elsendorp	1	Elsendorp		Elsendorp	
Geldrop	7	Geldrop	12	Geldrop	14
Gemert	1	Gemert	6	Gemert	6
Heeze	1	Heeze	3	Heeze	2
Helmond	21	Helmond	29	Helmond	47
				Mariahout	1
Mierlo	2	Mierlo	4	Mierlo	5
Nuenen	2	Nuenen	1	Nuenen	5
Someren	5	Someren	1	Someren	5
	51		67		105
SBO	24	SBO	37	SBO	56
SO laag	20	SO laag	25	SO laag	41
SO midden	5	SO midden	4	SO midden	5
SO Hoog	2	SO Hoog	1	SO Hoog	3
	51		67		105

Figuur 1.3 Kengetallen SWV Helmond-Peelland PO

Belangrijkste resultaten:

- Er is een flinke toename in het aantal afgegeven TLV's voor jonge kinderen. Hierbij gaat het vooral om de TLV's voor het SBO en SO categorie laag.
- Van 1 mei 2020 tot 1 mei 2021 zijn er 264 TLV's afgegeven, waarvan 51 voor 4, 5 & 6-jarigen (19,3%), waarvan 21 voor kinderen uit Helmond (41%).

- Van 1 mei 2021 tot 1 mei 2022 zijn er 285 TLV's afgegeven, waarvan 67 voor 4, 5 & 6-jarigen (23,5%), waarvan 29 voor kinderen uit Helmond (43,3%).
- Van 1 mei 2022 tot 1 mei 2023 zijn er 328 TLV's afgegeven, waarvan 105 voor 4, 5 & 6-jarigen (32%), waarvan 47 voor kinderen uit Helmond (44,8%).
- Met name in de gemeenten Helmond, Deurne, Geldrop en Gemert is er een toename aan TLV-aanvragen voor jonge kinderen.

Analyse van de afgegeven TLV's, met als kenmerk

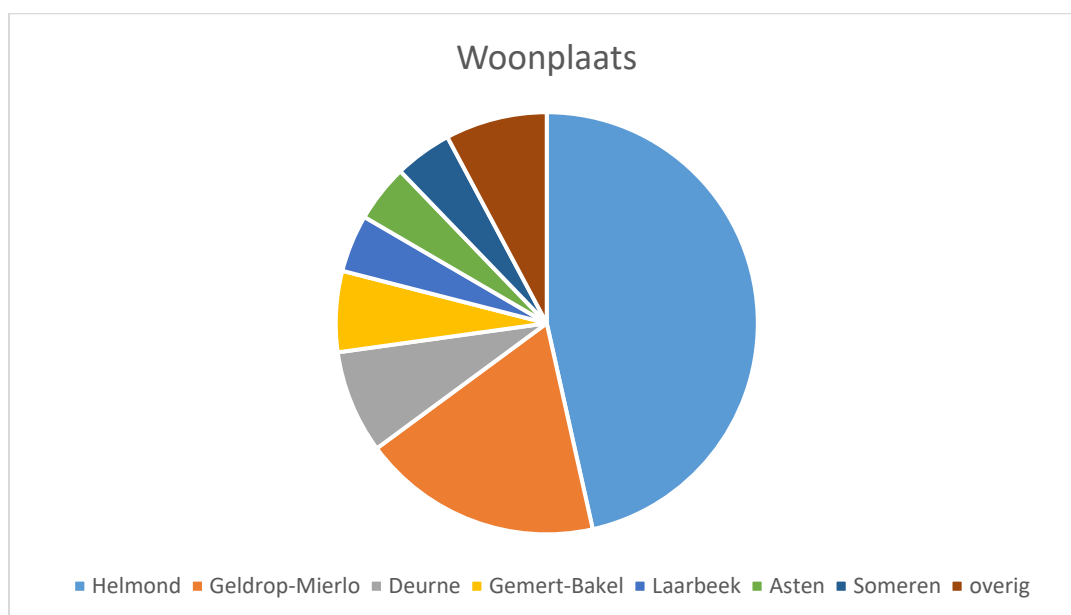
- De TLV is afgegeven in de periode van 1 mei t/m 28 juni 2023
- De kinderen waren op de dag van het besluit jonger dan 7 jaar oud

Totaal aantal afgegeven TLV's die voldoen aan deze kenmerken: 114

- Jongens 85 (74,6 %)
- Meisjes 29 (25,4 %)
- Kinderen t/m 4 jaar op de datum van besluit: 47 (41,2%)
- Kinderen van 5 jaar op de datum van besluit: 37 (32,5%)
- Kinderen van 6 jaar op de datum van besluit: 30 (26,3%)

Woonplaats van het kind

Woonplaats	Aantal TLV's	percentage
Helmond	53	46,5%
Geldrop-Mierlo	21	18,4%
Deurne	9	7,9%
Gemert-Bakel	7	6,2%
Laarbeek	5	4,4%
Asten	5	4,4%
Someren	5	4,4%
Heeze	3	2,6%
Boekel	3	2,6%
Nuenen/Gerwen/Nederwetten	3	2,6%
Totaal	114	100%

Bijna de helft van de jonge kinderen voor wie in de onderzochte periode een TLV is afgegeven, woont in Helmond (46,5%). 18,4% van de kinderen woont in Geldrop-Mierlo, gevolgd door achtereenvolgens Deurne en Gemert-Bakel.

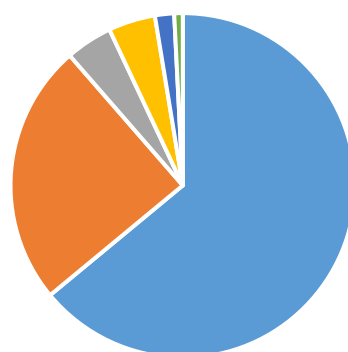
Type afgegeven TLV

Type voorziening	Aantal TLV's	percentage
Speciaal Basis Onderwijs (SBO)	54	47,4%
Speciaal Onderwijs (SO), waaronder:	60	52,6%
-SO categorie 1	52	45,6 %
-SO categorie 2	3	2,6 %
-SO categorie 3	5	4,4 %
Totaal	114	100%

Type voorziening aanvrager TLV, voor alle kinderen

Type voorziening	Aantal TLV's	percentage
Specialistische voorschoolse voorziening, waaronder	73	64 %
-KDC	29	25,4 %
-MKD	26	22,8 %
-gespecialiseerd KDV	13	11,4 %
-Vroegbehandeling Kentalis	5	4,4 %
Reguliere bao	28	24,6 %
Regulier KDV	5	4,4 %
Speciaal Onderwijs (SO)	5	4,4 %
Speciaal Basis Onderwijs (SBO)	2	1,8 %
GGD	1	0,8 %
Totaal	114	100 %

Type voorziening die de TLV aanvraagt

- Specialistische voorschoolse voorziening (KDC, MKD, Kentalis, etc.)
- Regulier BAO
- Regulier KDV
- SO
- SBO
- GGD

Type voorziening aanvrager TLV, voor de kinderen jonger dan 5 jaar oud

Type voorziening	Aantal TLV's	percentage
Specialistische voorschoolse voorziening, waaronder	34	72,3 %
-KDC	11	23,4 %
-MKD	9	19,1 %
-gespecialiseerd KDV	9	19,1 %
-Vroegbehandeling Kentalis	5	10,6 %
Reguliere bao	6	12,8 %
Regulier KDV	5	10,6 %
Speciaal Onderwijs (SO)	1	2,1 %
Speciaal Basis Onderwijs (SBO)	-	-
GGD	1	2,1 %
Totaal	47	100%

Type voorziening aanvrager TLV, voor de kinderen van 5 jaar oud

Type voorziening	Aantal TLV's	percentage
Specialistische voorschoolse voorziening, waaronder	27	73 %
-KDC	14	37,9 %
-MKD	9	24,3 %
-gespecialiseerd KDV	4	10,8 %
-Vroegbehandeling Kentalis	-	-
Reguliere bao	8	21,6 %
Speciaal Onderwijs (SO)	1	2,7 %
Speciaal Basis Onderwijs (SBO)	1	2,7 %
Totaal	37	100%

Type voorziening aanvrager TLV, voor de kinderen van 6 jaar oud

Type voorziening	Aantal TLV's	percentage
Reguliere bao	14	46,7 %
Specialistische voorschoolse voorziening, waaronder	12	40 %
-KDC	4	13,3 %
-MKD	8	26,7 %
-gespecialiseerd KDV	-	-
-Vroegbehandeling Kentalis	-	-
Speciaal Onderwijs (SO)	3	10 %
Speciaal Basis Onderwijs (SBO)	1	3,3
Totaal	30	100%

N.B. Van de 8 zesjarige leerlingen die het MKD hebben bezocht, hebben er 7 eerst het reguliere basisonderwijs bezocht.

Bestuur van de kinderen die van het regulier basisonderwijs komen

Woonplaats	Aantal TLV's	percentage
Qliq	6	21,4 %
Prodas	5	17,9 %
OBSH	4	14,3 %
PlatOO	3	10,7 %
GOO	3	10,7 %
RK Stichting De Goede Herder	3	10,7 %
Stichting Scholen in de Parochie H. Bernadette	2	7,1 %
Eenbes	1	3,6 %
BS Wilhelmina	1	3,6 %
Totaal	28	100 %

Geboorteland van het kind dat de TLV krijgt

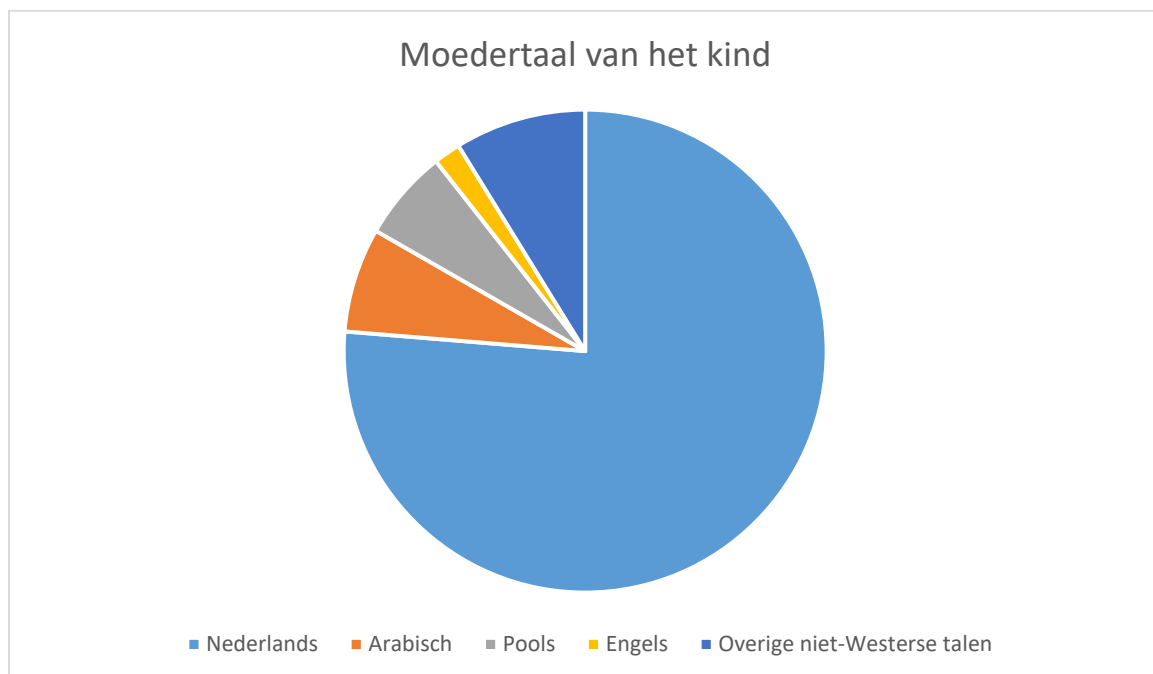
Geboorteland	Aantal TLV's	percentage
Nederland	103	90,4 %
Polen	2	1,8 %
Turkije	2	1,8 %
Frankrijk	1	0,9 %
Filipijnen	1	0,9 %
Amerika	1	0,9 %
Syrië	1	0,9 %
Spanje	1	0,9 %
Niet bekend	2	1,8 %
Totaal	114	100%

Veruit de meeste jonge kinderen die een TLV krijgen, zijn in Nederland geboren (ruim 90 %).

Moedertaal van het kind

Moedertaal	Aantal TLV's	percentage
Nederlands	87	76,3 %
Arabisch	8	7 %
Pools	7	6,1 %
Engels	2	1,8 %
Turks	2	1,8 %
Somalisch	2	1,8 %
Dari	2	1,8 %
Russisch	1	0,9 %
Irakees	1	0,9 %
Filipijns	1	0,9 %
Chinees	1	0,9 %
Totaal	114	100%

Ruim 76% van de kinderen voor wie een TLV is aangevraagd heeft het Nederlands al moedertaal. Ongeveer 7 % heeft het Arabisch als moedertaal en 6 % het Pools.

Afkomst van de ouders, indien bekend

Afkomst ouders	Aantal TLV's	percentage
Afkomst van 1 of beide ouders is niet bekend	17	
Totaal wel bekend	97	100%
Beide ouders hebben de Nederlandse afkomst	71	73,2 %
1 van de ouders heeft geen Nederlandse afkomst	9	9,3 %
Beide ouders hebben geen Nederlandse afkomst	17	17,5 %

Van de kinderen van wie de afkomst van beide ouders bekend is, hebben de beide ouders in 73,2 % van de gevallen een Nederlandse afkomst. Van iets meer van een kwart van de jonge kinderen die een TLV heeft gekregen, heeft 1 of beide ouders een niet-Nederlandse afkomst.

Afkomst van de moeder, indien bekend

Afkomst moeder	Aantal TLV's	percentage
Niet bekend of uit beeld	9	
Totaal wel bekend	105	100%
Nederland	81	77,1 %
Polen	6	5,7 %
Marokko	3	2,8 %
Somalië	2	1,9 %
Syrië	2	1,9 %
Irak	2	1,9 %
Portugal	1	1 %
Afghanistan	1	1 %
China	1	1 %
Oekraïne	1	1 %
Uganda	1	1 %
Verenigde Staten	1	1 %
Turkije	1	1 %
Rusland	1	1 %
Filipijnen	1	1 %

Afkomst van de vader, indien bekend

Afkomst vader	Aantal TLV's	percentage
Niet bekend of uit beeld	19	
Totaal wel bekend	95	100%
Nederland	78	82,1 %
Polen	4	4,2 %
Syrië	3	3,2 %
Marokko	2	2,1 %
Afghanistan	2	2,1 %
Portugal	2	2,1 %
Turkije	2	2,1 %
Somalië	1	1,1 %
China	1	1,1 %

Type zorgen van de school en ouders

Zorgen over	Aantal TLV's	percentage
Niet of onvoldoende leren op meerdere vakgebieden	91	79,8 %
Schoolplezier/ welbevinden	68	59,6 %
Niet te hanteren tekort in werkhouding en taakgerichtheid	60	52,6 %
Medische en of neurologische problemen	24	21,1 %
Ernst en onvoorspelbaarheid van agressie	13	11,4 %

Bij de overige zorgen, worden met name genoemd:

- Ontwikkelingsachterstand
- Prikkelverwerkingsproblemen/ prikkelgevoeligheid/ snel overprikkeld
- Gedragsproblemen, sociaal-emotionele problemen, problemen in de emotieregulatie
- Aandachts- en concentratieproblemen
- Eetproblemen, motorische problemen en/of spraak-taalproblemen.

Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

➤ Ten aanzien van de inwoners in de regio Helmond

Op basis van voorspellende cijfers wordt in Helmond de komende jaren een stijging van het aantal basisschoolleerlingen voorzien. Ook is de verwachting dat de migratie in deze regio fors toe zal nemen.

Het percentage inwoners met een **migratieachtergrond** ligt op dit moment in de gemeente Helmond (29,5 %) wat hoger dan het landelijk percentage (25,2 %). Hierbij valt op dat Helmond wat meer migranten kent met een Westerse achtergrond, terwijl landelijk de migranten met een niet-Westerse achtergrond in de meerderheid zijn.

In de overige gemeenten die binnen het SWV Helmond-Peelland PO vallen ligt het percentage inwoners met een migratieachtergrond duidelijk lager.

Kijkend naar de cijfers van de gemeente Eindhoven dan valt op dat zij een zeer hoog percentage hebben van inwoners met een migratieachtergrond (40,1 %), waarbij met name de groep met een niet-Westerse achtergrond groter is dan het landelijk gemiddelde.

Kijkend naar het **opleidingsniveau** van volwassen inwoners, kan geconcludeerd worden dat in de meeste gemeenten die binnen SWV Helmond-Peelland vallen, er relatief veel mensen wonen met een laag opleidingsniveau. In de gemeente Helmond ligt dit percentage zelfs ruim 7 % boven het landelijk gemiddelde.

Als we dit vergelijken met de gemeente Eindhoven, zien we daar een heel ander beeld. Daar ligt het percentage inwoners met een laag opleidingsniveau wat onder het landelijk gemiddelde en ligt het percentage met een hoog opleidingsniveau bijna 10 % boven het landelijk gemiddelde.

De **laaggeletterdheid** onder volwassenen in Helmond en enkele omliggende gemeenten is relatief hoog en ligt flink boven het landelijk gemiddelde. In de gemeenten Helmond, Laarbeek en Gemert/Bakel is dit percentage 17 %, vergeleken met 12 % in Nederland. In de overige gemeenten die binnen SWV Helmond-Peelland PO vallen ligt het percentage rond het landelijk gemiddelde, met uitzondering van gemeente Heeze-Leende, waar het duidelijk lager ligt (7%).

Opvallend is dat in de gemeente Eindhoven het percentage van laaggeletterde volwassenen ook beduidend lager ligt, nl. op 7 %.

Ongeveer 75% van de laaggeletterden heeft het Nederlands als moedertaal (NT1). Juist deze groep is in het verleden moeilijk te bereiken gebleken.

Laaggeletterdheid maakt mensen kwetsbaar en heeft een grote invloed op de mentale en fysieke gezondheid. Onderzoek toont aan dat laaggeletterdheid vaak wordt doorgegeven naar de volgende generatie. Kinderen van laaggeletterde ouders hebben 3x zoveel kans om op te groeien tot laaggeletterde volwassenen en hebben een grotere kans om met een ontwikkelings- en onderwijsachterstand op school te starten.

De cijfers tonen aan dat 1 op de 5 kinderen die in Helmond opgroeit (21 %) in de hoogste risicocategorie voor **onderwijsachterstanden** valt. Dit percentage ligt duidelijk hoger dan het percentage voor Nederland (15 %). De sociaaleconomische status (SES) in Helmond is relatief laag.

➤ Ten aanzien van eerder onderzoek

Eerder onderzoek door BCO (mei 2017 – mei 2018) heeft aangetoond dat in de regio Helmond een grote groep kinderen van 0 tot 3 jaar opgroeit met bredere problematiek en complexere ondersteuningsbehoeften. Deze jonge kinderen waren niet tijdig in beeld en signalen werden te laat (h)erkend. Voor deze kinderen is er vaak geen of onvoldoende passend aanbod wat er regelmatig toe leidt dat zij op latere leeftijd worden aangemeld op het speciaal (basis)onderwijs.

Eerder onderzoek (april – mei 2022) door Brainport Regio Eindhoven heeft aangetoond dat het SO in Brainport Eindhoven ongeveer 1,5 keer zo hard gegroeid is als landelijk. Met name in Cluster 3 wordt een stijging gezien. Deze groei kon vooral verklaard worden door een groei van het aantal leerlingen binnen het SO met een niet Nederlandse achtergrond (83%).

Monitoring (juni 2022 – maart 2023) wijst uit dat er sprake is van een flinke toename van het aantal VVE-indicaties in de gemeente Helmond. Daarentegen is het bereik van VVE in Helmond fors afgenomen en ligt dit ver onder het landelijk gemiddelde. De basisscholen signaleren onder indicatie en een toename van zorgvragen en complexiteit van problemen bij jonge kinderen.

➤ Ten aanzien van wat werkt

Onderzoek toont aan dat het, om kansen voor kinderen te vergroten en onderwijsachterstanden te bestrijden, vooral belangrijk is om er vroeg bij te zijn. Vroege interventies blijken met name positieve effecten te hebben op kinderen met een achterstand. Ook is aangetoond dat deelname aan voorschoolse voorzieningen en Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) een positief effect heeft op de ontwikkeling van kinderen, mits de kwaliteit hiervan goed is.

De kwaliteit van het voorschoolse aanbod maakt het verschil. De kwaliteit van aanbod in kleutergroepen in Nederland blijkt vaak lager te liggen dan in de voorschoolse voorzieningen met een VVE-programma.

Kinderen met een laag opgeleide moeder blijken het minst van VVE te profiteren.

Preventieprogramma's gericht op het voorkomen van problemen in de opvoedingssituatie en in het gedrag en de ontwikkeling van kinderen blijken effectief te zijn. Hierbij is het vooral van belang om aandacht te hebben voor beschermende factoren, zowel in het individuele kind/gezin als in hun netwerk/ omgeving.

Over het algemeen ontbreekt op dit moment de doorgaande lijn in de aangeboden educatieve kwaliteit van voor- naar vroegschoolse.

Aangetoond is dat kinderen en gezinnen gebaat zijn bij een integraal aanbod, waarin de schotten tussen kinderopvang en schoolse voorzieningen zijn verdwenen en interprofessioneel wordt samengewerkt.

Er lopen op dit moment, zowel landelijk als regionaal, meerdere initiatieven en projecten t.a.v. het jonge kind.

➤ Ten aanzien van de afgegeven TLV's

Analyse van de afgegeven TLV's binnen SWV Helmond-Peelland PO aan jonge kinderen toont aan dat bijna de helft van deze kinderen in Helmond woont (46,5%). 18,4% van de kinderen woont in Geldrop-Mierlo, gevolgd door achtereenvolgens Deurne en Gemert-Bakel.

Dit zijn juist ook de gemeenten met de laagste SES-WOA score en de hoogste percentages van het aantal kinderen met het hoogste risico op een onderwijsachterstand.

Uit de cijfers blijkt dat bijna driekwart van de jonge kinderen (t/m 5 jaar oud) voor wie een TLV wordt aangevraagd al een specialistische voorschoolse voorziening bezoekt.

Voor de kinderen van 6 jaar oud is dit percentage 40 %. Bijna de helft van de zesjarige kinderen bezoekt, op het moment van de aanvraag van een TLV, het reguliere basisonderwijs ($\pm 47\%$).

Bij de meeste jonge kinderen voor wie een TLV is afgegeven, geven school en ouders aan zorgen te hebben over het onvoldoende leren. Daarnaast worden er ook vaak zorgen aangegeven over het welbevinden en een tekort in werkhouding en taakgerichtheid. Bij de overige zorgen worden met name ontwikkelingsachterstand, prikkelverwerkingsproblemen, gedragsproblemen en sociaal-emotionele problemen genoemd.

➤ Ten aanzien van de eerder gestelde hypothese

De eerder geformuleerde hypothese, op basis van het onderzoek naar de toename van het SO in de Brainport regio, blijkt niet van toepassing te zijn voor de regio Helmond.

Kijkend naar de cijfers van de afgegeven TLV's binnen SWV Helmond-Peelland, blijkt dat er in de regio Helmond steeds meer jonge kinderen instromen in het SBO en SO.

De belangrijkste oorzaak van deze groei lijkt echter niet te liggen bij een toename van de internationalisering van de doelgroep. 90 % van de jonge kinderen die een TLV heeft ontvangen, is in Nederland geboren. Ruim 76% van de kinderen voor wie een TLV is aangevraagd heeft het Nederlands als moedertaal. Van de jonge kinderen die een TLV hebben gekregen en van wie de afkomst van beide ouders bekend is, is de afkomst van beide ouders in 73,2 % van de gevallen Nederlands.

Dit zijn hele andere cijfers dan vanuit het onderzoek in Brainport Regio Eindhoven naar voren zijn gekomen.

Kijkend naar de overige cijfers, lijkt dit te verklaren doordat de populatie in de regio Eindhoven heel anders is dan de populatie in de regio Helmond.

In Eindhoven wonen beduidend meer mensen met een migratie-achtergrond, met name met een niet-Westerse achtergrond. Daarnaast hebben de inwoners van Eindhoven gemiddeld een veel hoger opleidingsniveau en is er fors minder sprake van laaggeletterdheid dan in Helmond en omgeving.

➤ Ten aanzien van de tweede fase van het project

Zowel vanuit de betrokken instanties als vanuit de onderzoekscijfers komt naar voren dat er in Helmond en omgeving sprake is van een toename van jonge kinderen en gezinnen met een extra ondersteuningsbehoefte.

Dit betekent dat voor steeds meer jonge kinderen binnen de reguliere voorzieningen (met VVE) onvoldoende tegemoet kan worden gekomen aan hun ondersteuningsbehoeften en dat steeds meer jonge kinderen met een achterstand starten binnen het onderwijs.

Het gaat hierbij meestal om een combinatie van problematiek, waarbij vooral ontwikkelingsachterstanden, systeemproblematiek en sociaal-emotionele problemen worden genoemd.

De kinderen zijn vaak al redelijk jong in beeld en bezoeken meestal een specialistische voorschoolse voorziening.

De problematiek in Helmond e.o. lijkt anders te zijn dan in de Brainport regio Eindhoven. Zo is er in Helmond e.o. duidelijk sprake van een lager opleidingsniveau en een hogere prevalentie van laaggeletterdheid onder volwassenen.

Vanuit de eerste fase van het onderzoek kan de hypothese worden opgesteld dat de groei van jonge leerlingen in het S(B)O in de regio Helmond hoofdzakelijk te verklaren is door een toename van het aantal gezinnen met complexere (multi)problematiek, waarbij sprake is van meerdere factoren, zoals LVB-problematiek, laaggeletterdheid/ lager opleidingsniveau, een lage SES en/of een migratie-achtergrond.

Er zijn grote zorgen over de toenemende werkdruk binnen voorschoolse voorzieningen en de (lange) wachtlijsten voor de juiste zorg en ondersteuning.

Alle betrokken instanties vragen om een structureel en preventief beleid op het gebied van gezinnen met jonge kinderen. Men wil graag eerder en beter signaleren en ingrijpen, niet alleen op kindniveau maar ook op systeemniveau, zodat alle jonge kinderen een passend aanbod en gelijke onderwijskansen krijgen. Hierbij heeft men behoefte aan betere samenwerking en een duidelijke doorgaande lijn tussen voorschoolse voorzieningen en het onderwijs.

Aanbevelingen

➤ Werk integraal samen!

- Zorg voor een goede samenwerking tussen de verschillende partners in de geboortezorg, de gemeente, jeugdgezondheidszorg, voorschoolse voorzieningen en het basisonderwijs.
- Zorg voor verbinding tussen de reeds lopende lokale trajecten (zoals kansrijke start, zorgrooutekaart, VVE, Helmondse Educatieve Agenda, traject passende kinderopvang).
- Zoek bredere samenwerking binnen de provincie en met andere samenwerkingsverbanden binnen het onderwijs.
- Volg de ontwikkelingen van de landelijke initiatieven op dit gebied.
- Creëer een doorgaande lijn en goede afstemming tussen voorschoolse- en vroegschoolse voorzieningen.
- Werk zoveel mogelijk met integrale kindcentra, waarbij opvang en onderwijs werken als één team vanuit één visie. Hierdoor zijn kinderen van 0-13 jaar in beeld, vindt er expertise-overdracht plaats vindt tussen onderwijs en opvang en is er sprake van een doorgaande lijn en een betere overgang van voorschools naar onderwijs (zie voorbeeld Stichting GOO).

➤ Werk preventief en systeemgericht!

- Werk systeemgericht in plaats van kindgericht. Sterke ouders en een sterke omgeving vergroten de kansen van kinderen.
- Doe wat werkt! Zet evidence based interventies in.
- Signaleer vroeg waar een sterke omgeving ontbreekt en/of waar ouders kwetsbaar zijn.
- Zet in op het versterken van beschermende factoren en de opvoedingscompetenties van ouders.
- Bied opvoedingsondersteuning en sociale steun voor risicogroepen: benader gericht ouders uit risicogroepen voor, tijdens en na de zwangerschap en begeleid en ondersteun ze in de opvoeding en het stimuleren van de ontwikkeling van hun jonge kind.
- Zet in op programma's om de taalontwikkeling, geletterdheid en SES van jonge ouders te verbeteren om de vicieuze cirkel te doorbreken.

➤ Wees er vroeg bij!

- Voer ook een actief onderwijsachterstandenbeleid voor 0-2 jarige kinderen.
- Heb goed zicht op alle kinderen van 0 tot 4 jaar.

- Zorg voor eerdere en betere signalering/ screening van kinderen en gezinnen met een extra ondersteuningsbehoefte bij het consultatiebureau, de GGD en voorschoolse voorzieningen.
- Zorg voor goede kwaliteit en inzet van een ontwikkelingsvolgsysteem.
- Pak achterstanden in de ontwikkeling van kinderen zo vroeg mogelijk aan.
- Verhoog het bereik van VVE: zorg dat alle doelgroepkinderen bereikt worden.
- Ga tijdig in gesprek met voorschoolse voorzieningen over de kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte; creëer reeds op jonge leeftijd een overlegmoment om samen passende ondersteuning te bepalen en uit te zetten; bekijk tijdig wat er nodig is om deze kinderen de overstap te laten maken naar regulier onderwijs.

➤ **Zorg voor specialistische expertise!**

- Versterk de specialistische diagnostische expertise t.a.v. het jonge kind.
- Stel een specialistische zorgteam samen om problematiek bij kinderen tot 4 jaar snel te signaleren en de gezinnen aan te melden voor de juiste hulp. Denk ook aan de inzet van een peuterconsulent e/o peuter-IB-er.
- Zorg voor professionalisering van de groepsleidsters en kleuterleerkrachten.
- Zorg voor een hoge mate van educatieve kwaliteit, met name ook in de kleutergroepen.

➤ **Zorg voor duidelijke afspraken en procedures!**

- Werk met een duidelijk beschreven, actuele zorgprocedure.
- Hanteer de zorgroute die is opgesteld voor de betreffende gemeente; Doorloop samen met ouders en samenwerkingspartners de genoemde stappen zorgvuldig.
- Zorg voor een sluitende aanpak, waarbij de gemeente volledig zicht heeft op en regie voert t.a.v. de VVE-indicaties, de toeleiding van geïndiceerde kinderen en de daadwerkelijke afname van het VVE-aanbod.
- Registreer zorgvuldig.

➤ **Organiseer passende zorg en ondersteuning!**

- Zorg voor een passend en tijdig (zorg)aanbod voor alle (jonge) kinderen.
- Bied, waar nodig, op maat specialistische expertise en ondersteuning aan pedagogisch medewerkers, ouders en kinderen binnen de reguliere voorzieningen (zie voorbeeld Expertisecentrum Stichting GOO).
- Bied specialistische peuteropvang aan voor kinderen met een complexere ondersteuningsvraag. Denk b.v. aan een PeuterPlus groep of andere vorm van gespecialiseerde opvang, waar jonge kinderen en hun ouders in kleine groepjes worden begeleid en gestimuleerd door een multidisciplinair team.
- Verklein voor kinderen met extra ondersteuningsbehoeften de overgang van de voorschoolse voorziening naar vroegschool (b.v. meer begeleiders, kleinere groep, meer expertise).